

Straža v viharju

Izbaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 40.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: A. Lipovšek
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Semeniška 2/II. • Tisk Jugoslov. tiskarne (J. Kramarič)

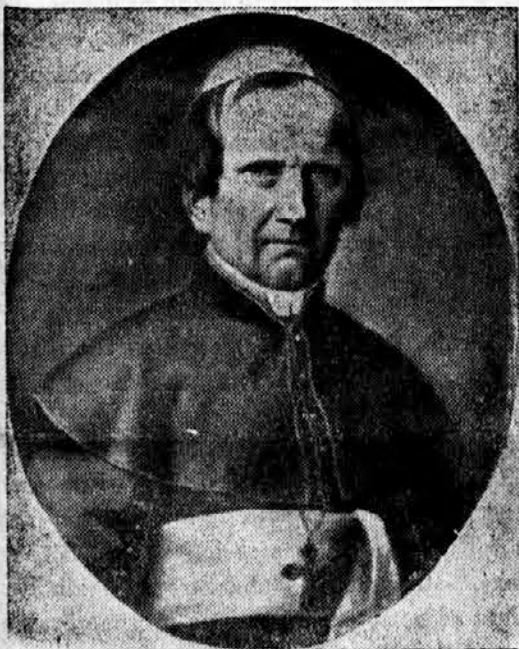

Ljubljana, 17. oktobra 1940

Leto VII — Številka 5

Obletnica naše prisege na Slomškovem grobu

15. oktobra je preteklo leto dni od slovesne skupščine Slovenske dijaške zveze v Slomškovem mestu — Mariboru.

Na predvečer je bilo

Mrak je padal na slovenski Maribor, tišina je vladala v ozračju, okrog Slomškovega groba pa je klečalo štiristo mladih zastopnikov slovenskega dijaštva in kot iz daljave je večerno tišino prekinjala molitev in prisega mladih duš:

Slomšek — obljubljam, da bomo svoj korak usmerili po tvojih stopinjah.

Slomšek — prisegamo ti, da ne bomo nikdar izdali vere v Boga, nikdar zapustili svojih stražnih mest na sveti zemlji slovenski in skupni jugoslovanski domovini.

Slomšek — prosimo te, sprejmi nas in našo Slovensko dijaško zvezo pod svoje varstvo, čuvaj našo stanovsko organizacijo in ves naš narod, da bo srečno kljuboval vsem viharjem.

Nobena sila tega sveta nam ne more vzeti naše misli, zapisane v naših mladih srcih in na našem praporu: Bog, narod, država! Tej troedini ideji velja naše življenje, vse naše delo in borbe in vsa naša nedeljena ljubezen.

Danes po enem letu vemo, da je veliki naš vodnik Slomšek sprejel našo prisego in blagoslovil naše delo.

Zato pohod Slovenske dijaške zveze zmaguje.

Sovjetski film v Ljubljani

Kino Matica in kino Union sta naročila več sovjetskih filmov. Najprej so vrteli Petra Velikega v Matici. To je bil prvi film, s katerim je kino Matica pričel letošnje predstave. Kmalu mu je sledil kino Union s filmom Minjin in Požarski. Potem so vrteli zopet v Matici sovjetski film Volga, Volga... Pravijo, da sta obe podjetji, Matica in Union, naročili vsako po sedem sovjetskih filmov, imeli bomo torej še dovolj prilike seznaniti se s tovrstno robo.

Prvi film, Peter Veliki, prikazuje Petra Velikega v borbi s Švedi. Ta film, kakor tudi vsi ostali sovjetski filmi, ki smo jih imeli priliko videti, je preračunano zgrajen po načelih sovjetske boljševiške propagande. Dogodki iz prve ruske revolucije, če smemo tako imenovati zapadnjaški veter, ki mu je Peter Veliki odprl ruska okna in vrata, so prenešeni v svet in miselnost druge, boljševiške revolucije iz leta 1918. Film Minjin in Požarski je nastal v dobi, ko so morali Sovjeti svoje mase psihološko pripraviti na sunek, ki so ga zadali lani s svoji množem Poljakom v hrbet. Zato prikazujejo zgodovinske borbe med Poljaki in Rusi, ki so se dogajale leta 1610, ko so se Poljaki polastili velikega dela Rusije z Moskvo in Novgorodom vred. Tretji film Volga, Volga... je zmes operete, groteske in — propagande. Umetniško so vsi trije filmi včasih dobri in predstavljajo s svoje strani neko novost. V kolikor so zgodovinsko resnični in prepričevalni — česar pa je v njih zelo, zelo malo — jim ni oporekati. Toda namen, zakaj smo se odločili pisati o sovjetskem filmu, leži drugod.

Načelno smo proti

Odkrito moramo povedati, da nam gre za vprašanje, ali naj v razmerah, kot pri nas vladajo, Slovenci sploh načelno dopustimo, da vrtijo pri nas sovjetske filme ne samo zato, ker so vsi brez izjeme odkrito ali bolj pobarvano tendenciozni in propagandni, temveč enostavno že zato, ker naši komunisti to priliko mojstrsko izrabljajo za svojo propagando in naravnost pode svoje ljudi v dvorane, da bodo videli sovjetski film, ne zato, ker je v njem toliko in toliko komunističnih primesi, ampak enostavno zato, ker je film »njihov«. In tako organizirajo obiske ne samo iz Ljubljane in okolice, temveč tudi od drugod, bodisi iz dežele, bodisi iz delavskih središč od Jesenic pa do Trbovelj. Da jim dajo več korajže, začno divje ploskati ali huronsko tuliti, kadar se prikaže sovjetsko pobarvan prizor.

Tako n. pr. piše »Slovenski dom« v kritiki o filmu Volga, Volga med drugim tudi tole: »Kakšnemu namenu pa služijo vsi, na videz še tako nedolžni sovjetski filmi, čutimo tedaj, ko se pokaže kip Kremljevega Pepeta, pa začno spretno porazdeljeni štipendisti kominterne divje ploskati, dasi je ta domislek v filmu najbolj mrtvaški!«

Drugič služijo sovjetski filmi zlaganim in samospavajočim slovanskim utvaram. Navdušenje za slovanstvo pride prav komunistom, ki ga zato netijo in podpirajo, dasi sami niti za trohico ne verujejo vanj. Na žalost je že Sovjetija sama ponovno izjavila, da ona ni in noče biti velika slovanska matjuška, ampak samo zveza socialističnih sovjetskih republik.

In drugi so modrejši od prvih...

Ko je včasih »Straža v viharju« poudarjala potrebo po izrazitejši katoliški umetnosti, so ji marksisti in drugi okrog »Sodobnosti« ter »Ljubljanskega Zvona« očitali nenaravno tendencioznost in nazadnjaštvo. Ko nam sedaj ponujajo izrazito komunistično propagando pod plaščem umetnosti, bomo zaman pričakovali s te strani kak odpor, temveč le hvalo. Zato pa se tudi mi ne bomo prav nič ozirali na te »kulturnike«, temveč bomo odločno povedali, da ne bomo trpeli med slovenskim narodom boljševiške propagande pod plaščem umetnosti in slovanstva. Če včasih že moramo gledati kake propagandne filme, ne bomo nikakor dopustili, da bi nekateri prostovoljno uvažali boljševiški strup in ga ponujali slovenskemu ljudstvu, naj ga požira. Slovenski akademiki smo znali preprečiti nemoralni film Živele žene, znali smo razbiti židovski film Golem in sedaj slovesno izjavljamo, da bomo v bodoče znali isto storiti z boljševiški propagandnimi filmi.

Čudimo se, da so sovjetski filmi sploh prodrli v Ljubljano. Še bolj se čudimo, da jih je sprejel tudi kino Union. Ne moremo se otresti vsiljive misli, da je denar zelo velik gospod. Celotisti, ki idejno nastopajo proti komunizmu, radi opuste idejo in se odločijo za denar, če vidijo, da jim bodo predstave sovjetskih filmov nesle. Komunisti pa so veseli, da ima njihova ideja tako lahko pot in prvim širokosrčno sipljejo denar v blagajne ter skrbe za dober obisk, svoje pristaše pa bodre z vpitjem in ploskom. In drugi so modrejši od prvih.

Misijonska nedelja

Misijonska nedelja, ki se praznuje dne 20. oktobra, je velik praznik misijonskega dela v katoliški Cerkvi.

To nedeljo bo odmevala misijonska beseda z vseh prižnic, vršile se bodo misijonske proslave v raznih društvih, pri nas v Ljubljani v operi.

Teden od 13. do 20. oktobra naj velja kot poseben teden pokore in varčevanja za misijone.

Kaj pa mi dijaki?

Ali naj samo otroci v šoli zbirajo pare za zamorce in molijo svojo molitvico?

Ali naj samo naše revne matere, naše sestre, služkinje in delavke nosijo potrebna bremena za širjenje božjega kraljestva?

Ali se naj samo neakademsko občinstvo zanima za misijone in dela zanje?

Ali nismo tudi mi udje telesa Kristusovega?

Ali ne občutimo ran tega skrivnostnega telesa, iz katerih krvavi Cerkev v Kini, na Japonskem, v severni Afriki, povsod tam, kjer je vojna vihra?

Ali se ne bomo zavedali, da lahko zgolj z molitvijo in žrtvijo rešimo naše dijake, sobrate, v šolah Kine, Indije itd., ki so še pogani?

Ali zagori v naših srcih ogenj navdušenja in ljubezen za misijone, če si predočimo, da gre za milijon mladih poganov, ki so v akademskih letih in študirajo?

Katere žrtve si bomo naložili te dni?

Ali bomo kadili nekaj vigaret manj, si pri hrani odpovedali temu ali onemu užitku?

Ali se bomo zresnili pri študiju?

Ali bomo v nedeljo sv. obhajilo sprejeli za misijone?

Ali bomo šli v soboto popoldne k Baragovi proslavi?

Napolnimo operno gledališče v soboto popoldne ob treh. Navdušimo se za našega Barago.

V nedeljo zjutraj bomo imeli skupno misijonsko mašo za akademike v Slomškovem domu.

Francija daruje za misijone. Kljub vojni katastrofi, ki je zadela Francijo, so vendar katoliški Francozi v poslednjih dveh mesecih darovali deset in pol milijona frankov. Taka požrtvovalnost zasluži vso pohvalo, pa tudi posnemanje.

Tovariši - akademiki!
Vpišite se v AK „Straža“!

Izba Straže je v Semeniški ul. 2.

Bodi kongreganist

V mladostni idealnosti — kje živiš? Glej jih, ki blodijo v mraku napol vere in breznačelne omahljivosti! Glej jih, ki so potonili v temo nevere in razuzdanosti! Kaj če okužijo tudi tvoje mlado, idealno usmerjeno dušo? Kjer ne ogreva razuma in srca Sonce Resnice, nima volja proti strastem, skušnjavam in zapeljevanju nobene moči. Kaj če bi tudi tvoja, zdaj dobra volja v tem ozračju ohlajnila in bi zazijal v tebi prepada pokvarjenosti!

Kje je rešitev?

Ena je, ki je vzor človeka s polnim življenjem, kakršnega hoče Stvarnik Bog.

Ena je, ki je kači glavo strla in odprla s Sinom vrelc moči, ki teče v večno življenje.

Ena je, ki je zatrla in še zatira vse krive nauke na svetu.

Pri Mariji je rešitev tudi zate! Približaj se ji! Posveti se ji v kongregaciji, postani njen služabnik, varovanec in sin!

Bodi kongreganist!

Ali se zavedaš, da si družabno bitje ter odgovoren za svoj ugodni in neugodni vpliv na človeško družbo? na svoje okolje? Tebi so izročene duše tovarišev, zanje si odgovoren. Dolžnost ljubezni do bližnjega, kaj šele do tovariša, stopa v akademskih letih pred tebe kakor klicar iz drugega sveta, da jih z vso osebnostjo usmerjaš vanj!

Dolžnost za brata! Kje boš dobil duha in moči za pravo apostolsko vplivanje

na okolne brate, ki blesti na njih kri edinega Odrašenika sveta?

Pri njegovi Materi! Pri materi vseh živih, ki je vsa apostolska do dna duše, do dna svojega bistva, kar Kraljica apostolov!

Stopi torej v kongregacijo! Od nje se boš navzel apostolskega duha. Kongreganist je posvečen apostol, ki z idealnim gledanjem na vse in z vzornim življenjem ogreva krog sebe mrzle, prezebajoče duše.

Beseda svetega očeta je beseda življenja! Poslušaj, kaj je pisal Pij XII. Družbi Jezusovi, ki je varuhinja pravega duha po kongregacijah, o Marijanski kongregaciji za 400 letni jubilej. »Pri vzgoji pomagajo krepko tista vežbališča (palaestrae) bogoljubnosti in krščanskega apostolata, ki se imenujejo Marijanske sodalitete, in ki so Kristusovi Cerкви kakor odbrane pomožne čete, pod zastavo Marijino v mirno vojsko urejene, vsekdar na razpolago. Zato poudarjajte naprej ta nad vse sveta podjetja z vam svojsko živahnostjo; nikar ne mislite, da bi bila kaka skrb tako velika, da bi ne bilo treba še večje.« (AAS 1940, 294).

Lepe, plodovite mladosti z božjim sijem ožarjene — ali si je ne želiš? Pri Mariji jo boš dobil v kongregaciji! Odeta je v milost — tudi za tebe! Dala ti jo bo, močan, krščanski značaj boš pod njenim varstvom!

Pridi torej k Materi božji in tvoji materi, — bodi navdušen kongreganist!

Temelji napovedanih gospodarskih reform

Zaradi tesne povezanosti vseh plasti družbenega življenja se mora vsaka taka ali drugačna zamisel gospodarstva nujno naslanjati na tako ali drugačno pojmovanje družbe na tako ali drugačno zamisel celotne družbene ureditve.

Na kakšno zamisel pa se morejo nasloniti napovedane gospodarske reforme pri nas, če hočemo, da bodo koristne in trajne vrednosti?

Individualna oseba

Gospodarskemu liberalizmu, ki mu je bilo prisojeno sorazmerno kratko življenje, odgovarja individualistični nazor o človeku in družbi. Temu naziranju je vse poedinec, posameznik, ki sebi popolnoma zadošča, ki načelno ne potrebuje nobene pomoči od soljudi, od družbe. Poedinca oprošča vseh vezi in ozirov na družino, na občino, stan, narod, državo in celo na Cerkev. Posameznik sme načelno vse, praktično pa toliko, kolikor zmore. Zato nastane tekma, kdo bo zmogel več. In zmagujejo najbrezobzirnejši. Lepo je sicer poslušati pravljice, kako so razni veliki milijarderji začeli tako rekoč z ničem in s svojo štedljivostjo in vztrajnostjo dosegli take uspehe. Toda to je le pravljica. Resnica pa je, da ni nihče postal iz berača milijarder samo s svojo marljivostjo in štedljivostjo, ampak so mu k temu pomagala v nemajhni meri dejanja, ki so povzročila neizmerno solz in zahtevala potoke krvi. Liberalizem je ustvaril dvojno

moralo: če je berač zmaknil kos kruha, so pljuvali vanj in ga še zaprli, če pa je kapitalist utrgoval delavcem zaslužek ter zakrivil stradanje delavskih družin, so ob vsaki obletnici časopisi slavili in poveličevali njegovo podjetnost, če pa je kaj prida daroval v volilni fond kake stranke, mu je ta preskrbela še kako javno odlikovanje.

Na srečo se ta gospodarski liberalizem, ki pa ima tudi katero dobro stran, ni mogel vedno in povsod popolnoma razviti. Zato tudi razdejanje ni bilo povsod toliko, kot bi ga bil po načelih individualizma in liberalizma samega pričakovati. Dosledni uvedbi in izvedbi te zamisli, ki družbe sploh ne prizna za stvarnost, se upira že človekova narava sama. Mnogo škodljivih posledic te zamisli pa je izostalo prav tam, kjer so še ohranili kaj krščanske vere in nravnosti. Čeprav namreč niso posamezni katoličani mnogokrat čutili nepremostljivega prepada med krščanstvom ter individualističnim pojmovanjem osebnosti in družbe, so vendar jasno čutili vsaj to, da vseh posledic ne smejo izvajati in da n. pr. iz gospodarskega življenja ne smejo izločiti nravnih predpisov in zapovedi.

Kolektiv

Ker smo ljudje pač taki, da se proti skrajnostim najraje borimo z nasprotnimi skrajnostmi, so mnogi želeli in tudi poskušali zamenjati individualizem s kolektivizmom.

Preje ni imela družba nobenih pravic, sedaj jih nima posameznik. Oseba je le zaradi skupnosti in sploh nima nobene lastne vrednosti. Temu naziranju odgovarja v gospodarstvu načrtno gospodarstvo. Osrednji državni organ predpiše potrebe in ureja do podrobnosti res proces proizvodnje in porazdeljevanja dobrin. Govoriti o kakršnikoli svobodi v takem sistemu, je seveda brezpredmetno.

Zlata sredina

Individualizmu odgovarja v gospodarstvu gospodarski liberalizem, kolektivizmu pa načrtno gospodarstvo. Ker pa poznamo poleg teh dveh sistemov gospodarstva še sistem uravnane gospodarstva, ki se bo po napovedih merodajnih osebnosti začel dosledneje uvajati in izvajati tudi pri nas, poiščimo še tako pojmovanje osebnosti in družbe, ki bo odgovarjalo uravnane gospodarstvu.

Kakor predstavlja uravnano gospodarstvo nekako vmesno obliko med gospodarskim liberalizmom in načrtnim gospodarstvom, tako je tudi uravnane gospodarstvu odgovarjajoče pojmovanje posameznika in družbe sredi med individualizmom in kolektivizmom. Njegova glavna značilnost je v tem, da ohranja od obeh to, kar je pravilno in zdravo in da izloča pri obeh to, kar je nenaravno in zgrešeno. Treba pa je priznati, da je težko to zlato sredino vedno dobro zadeti in še težje, jo vedno izvajati in ohraniti. Življenjska stvarnost stremi vendarle vedno bolj na eno ali na drugo plat: bodisi v smer kar največje osebnosti in sproščenosti, bodisi v smer kar največje vezanosti. Toda poudariti je treba tudi to, da je ta sredina vendarle toliko široka, da dopušča manjše odklone bodisi v smeri vezanosti bodisi v smeri svobode, ne da bi že zašli na stranpota. Ločilnico moremo potegniti na obe strani: zgrešena je vsaka ureditev družbe, ki zatira in ne priznava upravičenih ali kakor pravimo naravnih pravic človekove osebnosti (svoboda vesti, gibanja, združevanja dela, konsuma, zasebne lastnine itd.), prav tako pa tudi vsaka taka ureditev, ki zatira človekovo družno naravo in ne dovoljuje, da bi mogle opravljati svoje naloge zlasti tako imenovane naravne družbe (družina, poklicni stan, narod, država) kakor tudi Cerkev. Sredi med tema obema ločilnicama pa je možnih vse polno oblik, ki morejo še vse odgovarjati na gospodarskem področju uravnane gospodarstvu, glede splošne družbene ureditve pa tudi načelom krščanske socialne filozofije. Ker opažamo danes splošno tendenco k naraščajoči vezanosti vsega družbenega življenja, moremo pričakovati, da bo v bodoče naše družbeno življenje potekalo, kolikor se nam bo posrečilo hoditi srednjo pot, bliže ločilnice, ki nas bo ločila od kolektivizma kot pa one, ki bi nas ločila od individualizma. Toda prav zato moramo toliko skrbneje paziti, da ne bomo prekoračili te ločilnice, kajti poslednje zlo bi bilo praktično verjetno hujše od prejšnjega.

Podrobneje razviti uravnane gospodarstvu ustrezajoče naziranje o družbi in posamezniku bi presegalo okvir tega članka. Zadošča naj tokrat ugotovitev, ki nam jo vprav dogodki zadnjih dni znova potrjujejo: kolikor dosledneje uveljavijo ljudje v vsem družbenem življenju načela krščanske socialne filozofije, ki je obenem tudi filozofija zdrave pameti, o posamezniku in družbi, toliko

Ljubljana - Roma

Papeževo naročilo

Na kolodvoru je premikanje vlakov! Vlak nekoliko poskuša proti Šiški, potem spet nazaj; potem proti Dev. M. v Polju in spet nazaj! Ko je končno vse svoje vozove iz raznih tirov pobral, se odločil za definitivni odhod, zažvižga pa gre!

Premikali smo se na našem kolodvoru sem ter tje. Eni so rekli: papež je naročil P. Romani »stanovsko« preureditev za inteligente in za vsa katoliška akademska društva (organizacijo po fakultetah); saj je to izjavil prof. Garric v Pragi; potem umik na dr. Fajdigo. Drugi so rekli: papež ni naročil tega; saj je to zanikal dr. Marakovič in Pax Romana popolnoma molči o tem, oz. daje izjave in navodila, ki dokazujejo, da nič ne ve o takem naročilu papeža.

Mi pravimo, papeževe besede je treba trdno dokazati iz prvotnih virov, drugi se sklicujejo na poročevalce Slovenca, g. Rudija Salata itd., dokaza doslej še nikdo ni doprinesel. Eni pravijo, da je naš »stvarni dokaz« zgrešen in sofizem, mi pravimo, da ste obšli ves problem in speljali stvar na slepi tir itd., itd.

Vse to je premikanje med Šiško in Dev. M. v Polju in Rakovnikom. Gre za ugotovitev zgodovinskega dejstva, ali je papež naročil fakultetno preureditev vseh katol. akademskih organizacij, ne samo Katol. akcije, ali Rim pusti ali ne pusti svobodo za druge oblike akademskih društev, ali velja v Rimu mešan tip akad. organizacij za nevšečno strujarstvo!

Teža ne bomo zvedeli v Šiški, Rakovniku in Zalogu, ampak najbolj izvestno v Rimu samem! Vprašali bomo zato na merodajnem mestu v Rimu, kaj je resnica in kaj ne! »Hinaščina«, »strujarstvo« kluba Straža? takih besed pa ne bomo prenesli; tu pa prosimo bratje, za preklc.

trdnejša in trajnejša je ureditev družbe in obratno.

Zato morejo napovedana prizadevanja za novo ureditev gospodarskega, pa obenem tudi splošnega družbenega življenja pri nas roditi uspehe le, če se bodo naslonila na načela krščanske socialne filozofije in bodo na njih gradila. Čuješ Rudolf.

Kako naj država prebrede denarno stisko?

Danes z veliko skrbjo opazujemo silno naraščanje draginje, ki resno ogroža življenjski obstoj malih ljudi: uradnikov, upokojenecv, delavcev.

Da zagotovi država svojim organom; uradnikom, upokojencem, pa tudi delavcem življenjski obstoj, potrebuje mnogo denarja. Nastane seveda vprašanje, odkod dobiti za današnje razmere potrebni denar. Pa vendar ne bi bilo težko, če se država odloči za prisilno oddajo določenega odstotka premoženja vseh onih, ki imajo nad en milijon premoženja.

V škočjeloškem okraju, ki šteje okrog 25 tisoč zelo marljivih in štedljivih prebivalcev, so ob koncu leta 1939 našli 10 milijonarjev, tako da odpade na 2500 ljudi po en milijonarj

Univerza v Bratislavi

ki je bila preimenovana s sklepom slovaškega parlamenta iz bivše »Komenskega univerze« v »Slovaško univerzo v Bratislavi«, je ena najstarejših univerz v srednji Evropi. L. 1465 se je odločil ogrski kralj Matija Korvin ustanoviti univerzo v Bratislavi, a dve leti kasneje je že bila univerza odprta pod imenom »Academia Istropolitana«. Prvi rektor je postal Juraj Schönberg, človek odličnih kvalit in izboren diplomat. Njen drugi najznamenitejši profesor je bil Johannes Germanus Regiomontanus. Univerza je obstojala le 24 let, po Korvinovi smrti pa je propadla. Polnih 200 let je bila sedaj Slovaška brez univerze. V letu 1635 pa je ustanovil kardinal in ostrogonski nadškof Peter Pázman novo univerzo v Tornavi. Pred petimi leti so praznovali Slovaki 300 letnico ustanovitve te univerze z velikimi slavnostmi. Toda to univerzo je Marija Terezija prenesla leta 1772 v Budim. Do leta 1919 pa je bila v Bratislavi madžarska pravna fakulteta, na kateri je predaval tudi sedanj predsednik slovaške vlade dr. Vojteh Tuka, leta 1919 pa je bila v Bratislavi ustanovljena češko-slovaška »Komenskega univerza«.

Prvi rektor nove »čisto slovaške« univerze pa je postal predsednik vlade dr. Vojteh Tuka 18. januarja 1939.

Komenskega univerza celih 20 let ni bila popolna. Manjkala je teološka fakulteta, filozofska fakulteta pa je bila okrnjena. V študijskem letu 1938—39 je bilo 1650 slušateljev (vidimo, da jo ljubljanska s svojimi 2100 slušatelji presega), največ je bilo pravnikov: 530. Tej nizki številki je vzrok ta, da so morali Slovaki v novembru 1938 po nesrečni »dunajski arbitraži« prepustiti Madžarom velik kos južnega ozemlja in 600.000 Slovakov. Akademiki s teh krajev študirajo sedaj po večini v Budimpešti, kjer jih je sedaj preko 800. Za žide je bil takoj po uredbi avtonomije v oktobru 1938 določen »numerus clausus«. Židovskih akademikov in akademičark sme biti le 4% od celega števila vpisanih.

Slušatelji vseh fakultet imajo svoje fakultetno strokovno društvo. Večina organiziranih v Hlinkovi akademski gardi, katere voditelj je dr. Jože Kirschbaum.

(Nadaljevanje.)

v Belgradu pa so takrat našli 3600 milijonarjev, torej pride na 100 ljudi že po en milijonar. Po tem času pa je vrednost blaga, zemljišč in stavb še visoko narasla ter se je število bogatih ljudi še pomnožilo. To velja sorazmerno za vse kraje: tako za Škofjo Loko, za Ljubljano, za Zagreb, a posebno pa za Belgrad. To visoko število bogatih oseb v Belgradu dokazuje, da se je zaradi gospodarskih in finančnih koncesij stekal kapital v Belgrad.

Mi imamo torej v državi veliko število materialno močnih ljudi, ki naj priskočijo v današnjem težkem času državi na pomoč in ji odstopijo vsaj 10% svojega premoženja kot enkratno davčno dajatev, da bo mogla država brez nevarnega zatekanja po »posojilo« k Narodni banki. Oddaja 10% premoženja milijonarjev sploh ne bi bolela, javni blaginji pa bi bilo mnogo pomagano.

Akademski Hlinkova garda je polvojaška organizacija. Akademiki pa so združeni tudi po verski pripadnosti. Katoliki so združeni v »Ustredie slovenskega katoliškega študentstva«, a evangeličani v »Kuzmányho kruhu«. Razmerje med katoliški in evangeličani je dosti dobro.

Kar se tiče socialne strani, je za slovaške akademike mnogo bolj preskrbljeno, kot pri nas. Imajo dva krasna visokošolska internata »Zvoradov« in »Zafranconi«, pa tudi akademičarke imajo svoj internat. Za štipendijo revnih akademikov ima slovaška prosvetno ministerstvo v proračunu določeno vsoto 1.500.000 slovaških kron! Poleg tega pa eksistirajo še razne »krajevne« »mestne« in druge štipendije. V letu 1939 je bil pa ustanovljen še poseben državni fond v znesku 4 milij. slov. kron, iz katerega se dajejo štipendije za tujino. Poleg tega uživajo Slovaki vse polno nemških pa tudi italijanskih štipendij — v letnem semestru 1940. pa tudi že nekaj štipendij, ki jih je razpisala rusko-sovjetska vlada.

Univerzno poslopje se nahaja ob Donavi. Tehnika in medicina sta ločeni, tako, da je novo, krasno osrednje univerzitetno poslopje, zgrajeno tik pred razpadom bivše ČSR — namenjeno le juridični in filozofski fakulteti.

Lobe Hinko.

Univerza

Doma

Že lani je presešlo število redno in izredno vpisanih slušateljev in slušateljic ljubljanske univerze 2000. Letos je to število naraslo za okrog 300. Na fil. fak. se je vpisalo 471 sluš. in slušateljic, na juridično 498 (lani 615), na tehnično 771 (lani 579), na medicinsko 306 (lani 176), na teološko pa okrog 186. Torej bo letos število vpisanih sluš. na ljubljanski univerzi s tistimi vred, ki se bodo naknadno vpisali do 20. oktobra, presešlo število 2300.

Od inozemcev se je vpisalo večje število slušateljev kot navadno. Poljskih židov letos ni. Vpisala pa sta se dva žida, naša državljana.

Drugod

Na belgrajsko univerzo se je v letošnjem zim. semestru vpisalo 3200 novih slušateljev. Na pravno 1100, na med. 730, na tehn. 660, na filoz. 400, na veterinar. 150, na poljedelsko-gozdarsko 200, na bogosl. 80.

OB NOVM »DISCIPLINSKEM REDU« NA ZAGREBSKEM VSEUCILIŠČU.

Dne 12. septembra t. l. je izdal hrvatski ban takozvan »Disciplinski red za vseučilišne slušatelje« zagrebške univerze. Kot slovensko akademsko glasilo prinašamo zaradi zanimivosti v izvlečku najvažnejše določbe tega novega reda.

I. Obče odredbe:

1. Disciplinski red veže vse redne in izredne slušatelje v času, ko so vpisani, a po dovrstitvi rednega študija samo v času izpitnega roka, v katerem polagajo izpite.

2. Slušatelje se sodi po D. r. neodvisno od morebitnih sodb sodnih ali upravnih oblasti.

3. Akademiki so odgovorni za svoje prestopke po predpisih D. r., ne samo, kadar jih store v univerzitetnih prostorih, ampak tudi izven vseučilišča.

II. Disciplinski prestopki:

a) Nevljudno obnašanje proti organom univ. oblasti;

b) pregrešitev proti univ. pravnemu redu, predvsem proti obči univ. uredbi, kakor proti uredbam posameznih fakultet.

Sem spadajo neizvrševanje, ali nemarno izvrševanje naredb o obnašanju pri predavanjih in vajah, o prirejanju zborovanj in sestankov.

c) Akademski časti ne vredno obnašanje na univerzi, ali kjer koli drugod.

5. Slušatelji, ki store nemoralna ali nečastna dejanja, se disciplinsko kaznujejo brez ozira na kazni, ki so predvidene po kazenskem, ali katerem drugem zakonu.

Ako so kaznovani sodno, že sama ta kaznen povzroči disciplinski postopek.

6. Disciplinski prestopki zastarajo v enem letu.

Kazni:

a) opomin ali ukor,
b) črtanje tekočega semestra,
c) izguba pravice na vpis in na polaganje izpitov za en ali dva semestra.
d) izključitev iz univerze za do dve leti,
e) izključitev za vedno,
f) izključitev za vedno in uničenje vseh semestrov in opravljenih izpitov.

7. Z izgubo najmanj enega semestra je kaznovan tisti, ki sodeluje na neprijavljenih oziroma nedovoljenih zborovanjih, predvsem pa sklicatelji, govorniki, delilci letakov ter podpisniki in prinesitelji resolucij; ravno tako tisti, ki pokvarijo vseučiliško imovino.

8. Z izključenjem iz vseučilišča za vedno, tisti, ki oboroženi sodelujejo v neredih na univerzi.

9. Z izključenjem iz vseučilišča za vedno, uničenjem vseh semestrov in opravljenih izpitov pa tisti, ki težje ranijo, ali celo ubijejo svojega tovariša ali univ. nastavljenca.

10. Izguba vseh podpor in štipendij se niti ne smatra za kaznen, temveč kot prirodna posledica obnašanja, ki se ne strinja z akademskim dostojanstvom.

11. Kazni izreče rektor, težje primere sodi t. zv. sodnik za slušatelje.

12. Pritožbe rešuje banska oblast.

13. Sodbe se objavijo.

*

Iz gornjega lahko razberemo, da je zagrebška univerza v disciplinskem pogledu padla na stopnjo srednje šole.

Koga zadene krivda, da se leto za letom okrnjujejo stari akademski privilegiji, kateri so nosili ponosen naziv »akademski svoboda«? Koga zadene krivda, da so tudi pri nas potrebni radikalni ukrepi proti zlorabljanju akademske svobode po zgledu večine evropskih univerz?

Kje je tisti črv, ki izpodjeda in uničuje akademske privilegije?

Odgovor je jasen in kratek: Komunizem se je hotel akademske svobode poslužiti kot trojanskega konja za dosego svojih zločinskih namenov. Komunizem je hotel iz univerz narediti visoke šole za komunistične agente. Insceniranje večnih nemirov, mitingov, demon-

stracij, štrajkov in pretefov je bila voda na komunistični mlin in to vse po rafiniranih načrtih Kominterne.

Hrvatski ban je temu na zagrebški univerzi napravil konec in univerzo vrnil njenemu naravnemu namenu.

In naša slovenska univerza? Hvala Bogu, pri nas je v tem oziru nekoliko bolje. Visoki narodni zavednosti in zrelosti večine slov. akademske mladine se je zahvaliti, da je v kali zatrla vsak poskus komunističnih razgrajanj.

Toda najpodlejšje je to, da se komunisti — grobokopi akademskih svoboščin hočejo zanje »boriti«. Mi že zdavnaj poznamo njihovo hinavsko borbo. Zopet mitingi, demonstracije, neredi, — to vse ustvarja ugodno »revolucionarno« psihozo. Pretveza: borba za akademske svoboščine in univerzno avtonomijo. Uspeh: rušenje in uničenje akademskih privilegijev.

Take samozvane borbe ne rabimo, še več, proti njej se bomo z vso odločnostjo borili in jo razkrinkali.

Zahtevamo pa, da se tudi na slovenski univerzi napravi red, da se naša univerza v vsakem pogledu uredi tako, kakor to zahteva slovenski narod.

Ob proslavi 20 letnice našega vseučilišča je čez 300 slovenskih občin kot zakonitih predstavnic slovenskega ljudstva v posebni spomenici zahtevalo:

»Na slovenski univerzi naj vlada slovenski duh. In ta ne more biti v opreki s krščansko slovensko narodno tradicijo.«

V duhovnem oziru univerza ne sme biti muzej vseh mogočih in nemogočih blodenj, ampak mora služiti objektivni resnici, zdravi rasti našega naroda, ukrepitvi njegove pravne in duševne moči.

Na taki univerzi ni prostora za boljševiske prijatelje, bodisi da so med slušatelji, ali na profesorski stolici. Na taki univerzi bi res lahko zavlada prava akademska svoboda, ker se ne bi zlorabljala za boljševiske eksperimente, njeni nosilci pa bi bili vredni akademskega dostojanstva.

Zato: iztrebljenje komunizma, — rešitev akademske svobode!

Srednja šola

DEKLIŠKA VEJA SDZ.

V smislu navodil Cerkve glede koedukacije se dekliška veja SDZ razvija v samostojno dekliško sekcijo, ki ima sedaj svoje lastno dekliško vodstvo, čigar predsednica je obenem podpredsednica skupnega zveznega vodstva.

Da bi se dekliška veja SDZ lažje popolnoma samostojno in ločeno razvijala, zato bi bilo potrebno, da bi ves naš šolski sistem se odvrnil od koedukacije.

Žalibog so na istih zavodih razredi za fante in dekleta, oziroma sedijo fantje in dekleta pomešani v istem razredu. Na vsakem zavodu ima SDZ poleg poglavarja tudi poglavarico, ki načeljuje posebnemu dekliškemu vodstvu, ki ima svoje posebne seje. Tako zvan zavodno vodstvo je za fante, kadar gre pa za skupne zadeve vsega krožka SDZ, prisot-

Še en primer lahkovernosti

Potegnjeni vodniki

Našteli smo vrsto gospodov, ki so verjeli improvizirani moči »gibanja« okoli »Slovenske mladine« in sodelovali pri njeni anketi.

Takole se »Slovenska mladina« v svoji 7.—8. številki, s katero je povedala, da zbira regrute za komunistično peto kolono, zahvaljuje svojim dveletnim vodnikom:

»Nikdar nismo naše ankete pojmovali tako, da bi nam dajala kopico nasvetov, iz katerih bi izluščili najpametnejše in se po njih ravnali...»

Da povemo naravnost: Nismo dosti pričakovali od teh odgovorov in naše pričakovanje se je izpolnilo. Malo, zelo malo imajo povedati stari mladi generaciji... (S. M. II., št. 7—8, str. 149).

»Slovenska mladina« jih sedaj ob zaključku odklanja, ker se omenjeni gospodje, umljivo, pač niso mogli v svojih odgovorih izreči za komunizem, kar očitvidno sedaj po svoji novi taktiki »Slovenska mladina« postavlja kot pogoj svojega sodelovanja z njimi.

In smo pogledali na platnice, in nismo več našli imena g. prof. dr. Antona Slodnjaka, niti g. Iva Graborja. Zamenjal ju je Kostja Nahtigal, stud. med. ...

Kje je sovražnik?

Na koncu svoje novo-programatične številke »Slovenska mladina« išče svoje sovražnike.

Našla jih je:

»Zanimivo je vprašanje katoliške mladine, v katerem moramo ločiti dva tabora, ki pa se v odločitnih trenutkih vedno bratsko

združita, če je na obzorju skupni sovražnik.

Pokretom, ki so hoteli naše povojno katolištvo razživeti, ga sprostiti formalističnega oklepa in ga duhovno poglobiti (linija od križarjev pa do Kocbekovega »Dejanja«), je na drugi strani sledila skrajno dogmatična reakcija, ki je pred šestimi leti začela izdajati svoje glasilo »Straža v viharju«, list, ki po metodah in načinu pisanja nima enakega v vsej dosedanji slovenski publicistiki. Okoli tega lista se zbira najbolj zakrknjena slovenska reakcija, ki je podrejena vodstvu cerkvene hierarhije in se mu slepo pokorava. Ta list predstavlja prednjo stražo klerikalizma na Slovenskem. Obravnavanje vseh problemov, ki se jih ta list dotika, je aprioristično, po tonu pa skrajno neakademsko, da ne rečem prostaško, kajti le s tem imenom se da krstiti ogenj in žveplo, ki ga ta list bruha na vse, kar mu stoji nasproti. Vsekakor zanimivo, kako svojo krščansko miselnost uveljavljajo v praksi! Ostro jih je treba označiti, ker se legitimirajo kot nekaki prvoborniki slovenstva, so pa v resnici prvoborniki cerkvene oblasti in njenih političnih eksponentov. Njihov *raison d'être* je, dvigniti poplah zoper Sovjetsko Zvezo, ki je sovražnik št. 1 vse naše klerofašistične in »napredne« soseske, ki jim požene mraz v mozeg, da le slišijo njeno ime. Seveda bodo svoje poglede nanjo morali pod težo razmer slej ko prej navzven temeljito korigirati. Če še pripomnim, da je večina študentov, ki nosijo na univerzi svojo idejo, v obliki »grčave slovenske pesti« (njihov terminus technicus za fizične izpade na akademskih

lneh), primerno preskrbljenih in da njihov pokret uživa posebno podporo in naklonjenost »Vodje slovenskega naroda«, popularnega politika, bivšega republikanca in večkratnega ministra v framasonskih vladah, ki danes v prav tem listu grmi zoper »republikance, framazone in komuniste«, potem sem, mislim, dovolj razločno povedal, da je služba interesom, ki jih brani ta skupina, vsekakor precej obrestonosna!

Z eno besedo: izrastek svetovne Katoliške Akcije.

Druga skupina, ki sloni na katoliškem svetovnem nazoru, je skupina »Zarjanov«, ki nasproti borbenosti in nasilnosti »Stražarjev« zagovarja tudi v praksi primat krščanske ljubezni. Omenjam le še to, da je »Zarja« pod očitnim vplivom »Dejanja«, ki naj bi bil neka aplikacija personalizma na slovensko konkretnost, ki pa doslej, kot je bilo pričakovati, ni dala pomembnejših rezultatov. *Signum temporis*, pa tudi nujno dopolnilo k označbi te skupine je še to, da je bila zastopana tudi pri napadih na napredne (komunistične — op. ur. akademike. To je za enkrat za nas najzanimivejše in najtehtnejše dejstvo.«

Tako predstavlja SM svojim »aktivistom« po srednjih šolah slovenske katoliške akademike, abituriente pa roti, naj v jeseni vstopijo v levičarski »Slovenski klub«.

Na račun g. prof. Koblarja in sodelavcev »Dejanja« pa je »Slovenska mladina« napisala:

»Zaradi »demonstrativnega« ploskanja ob premieri Cankarjevih »Hlapcev« je Fran Koblar v »Slovincu« zapisal, da je bilo s tem ploskanjem »Cankarjevo delo... vrženo iz višin čiste umetnosti v dnevni krohot.«

ljubimko, morebiti najbolj življenjsko resnično podobo v celi tragediji.

Uprizoritev je bila dostojna, ponekod pa se je dvignila celo do prav zavirljive višine (n. pr. četrta in zadnja slika). Režiser g. Malec, ki je to pot gostoval v naši Drami, je skušal iztrgati vso nabreklo romantiko in patos ter ju prenesti v monumentalnost inscenacije pri prezidentu Walterju in lady Milfordovi, kakor sam pravi v Gledališkem listu. Takšna zamisel je pri avtorju, kakor je Schiller, precej težavna in tvegana zadeva, ki pa se je g. Malcu posrečila, vsaj kolikor je brzdal za našo dobo prebujen patos. Popolnoma odpraviti ga seveda ni mogel.

Igralci so se dobro odrezali, kljub temu, da je kdo tu pa tam vzbujal vtis, da vloge ni dobro v sebi premožgal in prekvasil. Posebej naj omenim prav dobre kreacije ge. Levarjeve, g. Levarja, g. Jana, g. Gregorina in g. Severja, ki pa je svojemu Wurmju nadel precej potez Coutürea iz Asmodeja.

Kakor do zdaj kaže, se nam za letos obeta odlična gledališka sezona in sicer ne samo po umetniški vrednosti izbranih del, kakor nam jih javlja letošnji repertoar, temveč tudi po visoki umetniški stopnji uprizoritev samih. To veselo upanje budijo v nas vse dosedanje uprizoritve. Omeniti pa moramo, da bi si v letošnjem repertoarju želeli še kako drugo umetnino, n. pr. Claudelovo Marijino Oznanjenje, ki so ga obetali že pred leti. p. p.

Ta stavek dosega po svoji — da se milo izrazim — originalnosti vse Kocbekove apokaliptične trebuhe, vse dr. Anton Trstenjakove samostate, podstate, vsebljenja i. pod. ki strašijo po straneh »Dejanja«, groteskne podružnice pariškega personalističnega »Esprit« in robovnice zagrebške reakcionarne »Hrvatske straže«. (S. M. II., št. 7—8, str. 170)

Bržkone zgled za akademski ton komosolsko-azijskega sloga, kakor se rabi na sovjetskih univerzah...

Da, eni so bili potegnjeni, drugi prevarani

Da, eni so bili potegnjeni, drugi prevarani.

Potegnjeni so bili gospodje, ki niso vedeli, da dajejo ime in potuho listu, ki je samo čakal na ugoden politični trenutek, da razobesi rdečo zastavo, ki jo je imel skrito v škrinji, do katere pokroviteljski »odgovorni uredniki«, »predstavniki konzorcija« in udeleženci ankete seveda niso imeli ključev...

Prevaran pa je bil tisti del slovenske mladine, ki je v svoji poštenosti in iskrenosti, pa seveda preveliki lahkovernosti mislil, da je v »Slovenski mladini« našel prav tako poštenega in iskrenega zagovornika svojih mladinskih narodnostnih in socialnih teženj — pa je nasedel le skritemu štabu komunistične pete kolone... (Konec)

(Nadaljevanje.)

stvuje sejam tudi poglavarica; seveda sta tudi profesor pokrovitelj in dulovni vodja vabljena.

Za vsak dekliski, pa tudi mešani razred imenuje deklisko zavodno vodstvo posebno županjo. Deklisko zavodno vodstvo in županje sestavljajo dekliski zavodni svet. Sestanki krožka so ločeni.

Najbolj primerno bi bilo, ako bi se moglo ustanoviti popolnoma ločena slovenska dijaška zveza za dekleta. Toča zakon dvoje ločenih zvez za iste namene ne dovolji.

Tudi samostojno pisarno bo Zvezno deklisko vodstvo v kratkem dobilo.

Za SDZ je pač silno težaven problem, kako dobiti sredi mesta primerne lokale; toda trdno upamo, da bomo mogli tudi to tako preče vprašanje ugodno rešiti, ko gre za vodstvo skoraj 3000 članic.

Začetkoma smo morali potrpeti s skupnim lokalom, za vodstvo in pisarno, odslej naprej velja ta lokal samo za fantovsko organizacijo.

Sicer je pa SDZ prav na tem, da svoj načrt za rešitev tega problema predloži obema slovenskima škofoma.

SDZ se zaveda v polni meri pomena dekliske dijaške organizacije za naš čas. Koliko vendar žrtvujejo in se trudijo nasprotniki, da dobijo žensko inteligenčno mladino za nasprotno stran.

Slovesna zaobljuba SDZ na Slomškovem grobu dne 15. oktobra 1939 dobiva vedno širših tal tudi med dekliskim naraščanjem naših srednjih šol, prav zato, ker je že velik del organiziran v dekliski veji SDZ.

Položaj katoličanov v vzhodni Poljski.

»Osservatore Romano« poroča, da se položaj katoličanov še ni prav nič zboljšal v krajih, ki so jih okupirali Sovjeti. Pritisak je vedno večji. Duhovščina mora n. pr. plačevati osemkrat večjo najemnino kot laiki, davek na zgradbe, ki služijo cerkvi, je tako velik, da verniki ne zmorejo nositi stroškov za svoje cerkve.

Gledališče

F. SCHILLER:

Kovarstvo in ljubezen

(Premiera 5. oktobra)

Četrta letošnja novost v ljubljanski Drami je bila uprizoritev Schillerjeve drame Kovarstvo in ljubezen. Ta umetnina spada sicer med prve dramske stvaritve genialnega nemškega romantika, vendar v njej že čisto jasno vidimo Schillerja kot dramatika posebnega kova, ki ga po njegovi genialnosti tako v srečni izbiri za dramatično oblikovanje hvaležnih snovi kakor tudi v odlični, do podrobnosti dognani obdelavi sami moremo vzporejati z največjim dramatikom vseh časov — s Shakespearejem. To dejstvo drži kljub temu, da Schiller nima tolikšnega pesniškega navdaha in tudi ni tako vseobsegajoč in vseproničajoč duh, kakor je bil Shakespeare, ki je preživel v sebi usodo vsega človeštva v najrazličnejših trenutkih, šel stvarjem do najskrivnostnejših globin in jih postavil v svoje drame tako resnične in žive, kakor bi bili vsi nešteti, kontrarno si nasprotujoči značaji, le poedini odtenki njegove duše, sestavljajoč se v lep mozaik njegovih del. Tega pri Schillerju seveda ni. Njegovo gledanje na ljudi je primitivno, sodi jih po vnapnjih znakih, kakor jih pač dojema opazovalec, ne da bi skušal z duhom dojeti vse vrline in slabosti, ki se bijejo

v vsaki individualni osebnosti. Resničnega sveta ne pozna mnogo. Njegova prava tvornost je bila v idejnem svetu, kakor pravi Goethe.

Kovarstvo in ljubezen je čudovita tragedija resnične ljubezni v boju z nasiljem, kovarstvom in spletkarjenjem pokvarjene, do skrajnosti podle in v grdobijah silno iznajdljive višje družbe, za katero so že zdavnaj ugasnili vsi etični principi in klici človečnosti ter vesti. Schiller naravnost strastno slika ta boj med lučjo in temo, ki ga je nakazal že v naslovu. Niti en prizor, niti en dialog se ne izgublja v utrujajočih razglabljanjih, konflikt udarja ob konflikt, groza prehaja v vedno strašnejšo, bolestinnejšo podobo, dokler se z Luizino in Ferdinandovo smrtjo še ob zadnjih pobliskih ne umiri vihar. Zlo je zamorilo dvoje življenj, ki pa v smrti praznujeta svoj veliki praznik, zmago in očiščenje. — Značilno za vsa Schillerjeva dela in seveda prav tako za Kovarstvo in ljubezen je dejstvo, da pozna samo zle in dobre ljudi. Walter in Wurm nimata niti trohice poštenja, temveč s prav satansko premišljenostjo družno s Kalbom kujeta naklep za naklepom. V čudovitem kontrastu se blesti nad tem breznom teme čista ljubezen Luizina in Ferdinandova, ki sta brez madeža, brez slabosti, kakršna si ju je pač želel Schiller v strastnem boju za človekovo dostojanstvo in lepoto, zaradi česar je vpletel v zgodbo tudi lady Milfordovo, knezovo